Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Mari Carmen Tolosa Garmendia

Irun, Gipuzkoa
(1940)

Aurkibidea

Biografia

Irungo Usategieta baserrian jaioa, Lezoko eta Oiartzungo mugan. Ama bertakoa zuen, alargun geratu zen, bi umerekin, eta bigarren ezkontzatik sei seme-alaba jaio ziren, Mari Carmen tarteko. Denera zortzi. Aita Azkaratekoa zuen, nafarra. Ganadu tratularia. Zortzi eta hamalau urte bitartean, Gurutzeko eskolan ibili zen. Baserrian denetik egitea egokitu zitzaion: esnea partitzea, segan egitea, iratzea ebakitzea... Lazaro Artolarekin ezkondu zen, Irungo Otxoenea baserrira. Lau seme-alaba izan zituzten. Kantuzalea eta dantzazalea.

Zintak

IRN-034

- **Proiektua**: Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxeberria, Idoia
- **Data**: 2011-07-14
- **Iraupena**: 71 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Etxeberria, Idoia

Pasarteak

1. Umetako jolasak eta lanak

- **Erref**: IRN-034/003
- **Iraupena**: 0:01:33. **Hasi**: 00:02:35. **Bukatu**: 00:04:08
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:
Umetako jolasak. Goldearen gurpilei buelta ematen. Kartoizko panpina. Kukuka. Eskolan aparte egoten ziren neskak eta mutilak. Gurutzera joaten ziren eskolara, eta bueltan beti izaten zen lanen bat baserrian.

2. Urik ez zuten etxean; erreka

- **Erref**: IRN-034/004
- **Iraupena**: 0:01:26. **Hasi**: 00:04:08. **Bukatu**: 00:05:34
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:
Ez zuten urik etxean; beheko errekara joaten ziren. Bainatzeko tokia ere bazegoen. Goafola. Ez zuen igeri egiten ikasi. Arropa garbitzera ere errekara joaten ziren; ura oso hotza zegoen.

3. Aingirak harrapatzen

- **Erref**: IRN-034/006
- **Iraupena**: 0:01:22. **Hasi**: 00:06:35. **Bukatu**: 00:07:57
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Errekako arrantza eta ehiza

Laburpena:
Errekan aingirak harrapatzen ibiltzen ziren, sardexkarekin. Ezkailuak. Anaia zaharrenek txoriak harrapatzen zituzten. Fruta hartzen zuten arboletatik.

4. Ama alarguna, bi aldiz ezkondua

- **Erref**: IRN-034/007
- **Iraupena**: 0:03:18. **Hasi**: 00:07:57. **Bukatu**: 00:11:15
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Baserririk ateratzen zuten bizimodua. Ama bi umerekin alargundu zen. Tratante batekin ezkondu zen, eta beste sei ume izan zituzten. Aurreko biak ez zituen berdin tratatzen. Aitaren izaera: zorrotza, agintzea gustatzen zitzaion.

5. Esnea partitzera, trenez; baserriko lanak

- **Erref**: IRN-034/008
- **Iraupena**: 0:03:24. **Hasi**: 00:11:15. **Bukatu**: 00:14:39
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:
Esnea partitzen zuten. Hiru-lau behi zituzten. Aita gaixotu zenean, berak hartu zuen etxeko martxa. Mutilak lantegira joaten ziren eta neskak baserriko lanetan aritzen ziren. Gaintxurisketan hartzen zuen trena, marmitekin. Denetik ikasi zuen, sega jotzen ere bai.

6. Aitak erositako arropa eta oinetakoak

- **Erref**: IRN-034/009
- **Iraupena**: 0:05:06. **Hasi**: 00:14:39. **Bukatu**: 00:19:45
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:
Uztarria nola lotu. Kopetekoak aitak erosten zituen ferian, baita soinekoak eta oinetakoak ere. Saldu eta erosi ibiltzen zen hura. Donostiako esne hartzaile batek kafesnea ematen zien, eta baita arropa ere. Amak konpontzen zuen gero. Josten ikastea.

7. Sendabelarrak

- **Erref**: IRN-034/010
- **Iraupena**: 0:03:05. **Hasi**: 00:19:45. **Bukatu**: 00:22:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak

Laburpena:
Zortzi urterekin hasi zen Gurutzeko eskolan, baina beti zegoen lana etxean. Gaztainak. Kamamila. Intxaur hostoa erabiltzen zuten, hilerokoaren mina kentzeko. Berbena eta pasmo belarra.

8. Eskolan, anaia defenditzen

- **Erref**: IRN-034/013
- **Iraupena**: 0:03:21. **Hasi**: 00:25:29. **Bukatu**: 00:28:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:
Eskolako oroitzapenak. Anaiak ez zuen joan nahi, eskolan jo egiten ziotelako. Berak defenditzen zuen. Mutiko batekin izan zuen borroka kontatzen du.

9. Kuarteleko soldaduak imitatzen

- **Erref**: IRN-034/014
- **Iraupena**: 0:02:53. **Hasi**: 00:28:50. **Bukatu**: 00:31:43
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Politika eta Franco
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:
Eskolan maistra ona zuten; mutikoena gogorragoa zen. Zer ikasi zuen. Kuartela eskola ondoan zegoen, baina beraiek ez zuten Cara al Sol kantatzen. Bandera. Soldaduen desfilea imitatzen aritzen ziren, erratz makila hartuta.

10. Umetako jolasak: pilota, kromoak eta sokasaltoa

- **Erref**: IRN-034/016
- **Iraupena**: 0:02:09. **Hasi**: 00:32:17. **Bukatu**: 00:34:26
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:
Eskolako lagunekin egiten zituzten jolasak. Pilota eta kromoak. Sokasaltoa. Erdaraz kantatzen zuten, ulertu gabe askotan.

11. Amak kantatzen zituen bertsoak

- **Erref**: IRN-034/018
- **Iraupena**: 0:01:40. **Hasi**: 00:35:52. **Bukatu**: 00:37:32
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Kultur transmisioa
- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bertsoak

Laburpena:
Kantatu egiten du, etxean ikasitako bertsoak, ezkontza bati buruzkoak. Artoa eta gaztainak zuritzean aritzen ziren kantuan. Gaztainak afaltzen zituzten askotan.

12. Iratzetara, ahizparekin batera

- **Erref**: IRN-034/020
- **Iraupena**: 0:01:23. **Hasi**: 00:38:45. **Bukatu**: 00:40:08
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua

Laburpena:
Iratzea, behiei azpiak egiteko. Belar metak eta iratze montoiak. Emakumeek ezin zuten galtzarik erabili, baina janzten zituzten iratzetarako. Ahizpa gazteenak laguntzen zion.

13. Txerria hiltzen zuten

- **Erref**: IRN-034/022
- **Iraupena**: 0:02:54. **Hasi**: 00:40:58. **Bukatu**: 00:43:52
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Abere-hiltzea
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:
Txerriak zituzten. Txerri-jana batzen zuten esnea partitzen zutenean. Puska onenak anaiak eramaten zituen, lanean jateko. Txerri hiltzailearentzat izaten ziren barrenak. Untxiak dituzte orain, etxerako.

14. Laratzetik mihia pasa, eztarriko minarentzat

- **Erref**: IRN-034/024
- **Iraupena**: 0:01:37. **Hasi**: 00:44:24. **Bukatu**: 00:46:01
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxearen egitura
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak

Laburpena:
Hasieran su baxua zuten, gero butanoa jarri zuten eta ondoren ekonomika. Katea. Neskamea. Laratzetik pasatzen zuten mihia, eztarriko mina zutenean.

15. Koltxoiak jotzen

- **Erref**: IRN-034/027
- **Iraupena**: 0:02:42. **Hasi**: 00:47:08. **Bukatu**: 00:49:50
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:
Ratoncito Perez. Buruki azpian uzten zuten eroritako hortza. Artilezko koltxoiak urtean bitan jotzen zituzten. Ahizpa baten kontuak.

16. Elizara ezin nolanahi jantzita joan

- **Erref**: IRN-034/031
- **Iraupena**: 0:01:21. **Hasi**: 00:51:28. **Bukatu**: 00:52:49
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra
- Familia eta harremanak » Sexua eta generoa » Genero berdintasuna

Laburpena:
Igandetan, zazpitako mezetara. Manga gabe joanez gero, ez zuten Jauna ematen. Minigonaren moda. Emakumeek ezin zuten prakarik jantzi.

17. Musu emanez gero, konfesatzera

- **Erref**: IRN-034/033
- **Iraupena**: 0:01:26. **Hasi**: 00:53:43. **Bukatu**: 00:55:09
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:
Mutilekin dantza bai, baina arrimatu gabe. Lehen musua ematea bekatua zen, orain justu kontrakoa. Konfesatu egin behar izaten zuten.

18. Irungo euskara eta inguruetakoa

- **Erref**: IRN-034/036
- **Iraupena**: 0:03:16. **Hasi**: 00:58:17. **Bukatu**: 01:01:33
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Kultura » Aisia » Hedabideak » Telebista
- Euskara » Euskalkia, herri hizkerak, euskara batua

Laburpena:
Irungo euskara. Oiartzungoa desberdina da, Lezokoa antzekoa. Euskal Telebistako euskara. Hondarribiko euskara.

19. "San Simon eta San Juda"

- **Erref**: IRN-034/038
- **Iraupena**: 0:01:13. **Hasi**: 01:01:47. **Bukatu**: 01:03:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak

Laburpena:
Benito Lertxundi, Lete eta Martikorena gustatzen zaizkio. "San Simon eta San Juda".

20. "Hegoak ebaki banizkio"

- **Erref**: IRN-034/040
- **Iraupena**: 0:01:30. **Hasi**: 01:04:06. **Bukatu**: 01:05:36
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak

Laburpena:
"Hegoak ebaki banizkio" kantatzen du.

21. San Juan eguneko kantua

- **Erref**: IRN-034/043
- **Iraupena**: 0:00:17. **Hasi**: 01:06:55. **Bukatu**: 01:07:12
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » San Juan

Laburpena:
San Juan kanta.

22. Hikaren erabilera

- **Erref**: IRN-034/045
- **Iraupena**: 0:03:12. **Hasi**: 01:07:48. **Bukatu**: 01:11:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:
Hikaren erabilera. Oso umeei zuka egiten zieten, eta koskortzen hasitakoan hika.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-11-27

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com